

12. Mackevičius, J. (2001). Auditas: teorija, praktika, perspektyvos. Monografija. Vilnius: Lietuvos mokslas.
13. Prawitt, D., Smith, J., & Wood, D. (2009). Internal audit quality and earnings management. *The Accounting Review*, 84(4), 1255–1280. <https://doi.org/10.2308/accr.2009.84.4.1255> [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar].
14. Puškorius, S. (2004). Veiklos auditas. Monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras.
15. Shim, J.K. (2011). Internal control and fraud detection. Global Professional Publishing. Ltd.

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ У КОНЦЕПЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО ЕВОЛЮЦІОНІЗМУ

Мищенко В.І.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

Сучасна цивілізаційна криза, породжена ускладненням структури суспільства, характером взаємодії з природою багато в чому пов'язана з кризою управлінських рішень, нездатністю сучасної політичної еліти приймати адекватні проекти, що дають змогу вивести людство на магістральний шлях розвитку. У людства на даний момент немає колективної стратегії вирішення глобальних проблем цивілізації. Рух Грети Тумберг, що висуває апокаліптичний сценарій глобального цивілізаційного регресу, фактичного сповзання в темряву середньовіччя, відмови від сучасної енергетики, що не дозволяє сучасній людині бути активною і творчою, все ж таки має позитивний момент – це звинувачення в нездатності керувати розвитком. Відсутність колективних цивілізаційних стратегій вирішення енергетичних і сировинних проблем при зростаючій чисельності населення таких регіонах, як Південно-Східна Азія свідчить про можливість реалізації найбільш загрозливих спостережень Мальтуса. А.Е. Воскобойников, Л.В. Лесков, А.В. Колесников, Г.В. Залізник, Себастьян фон Хорнер, А.П. Назаретян, О.Д. Панов, Мартін Рис, Мітїо Каку розглядають кризовий стан суспільства на нашій планеті, як прояв кризи всіх цивілізацій, що існують у Всесвіті, які на думку цих дослідників гинуть на стадії переходу від планетарної до планетарно-космічної цивілізації. Аналізуючи причину того, чому ми не спостерігаємо інопланетних цивілізацій у космосі, Мітїо Каку вважає, що, можливо, вони загинули на стадії досягнення статусу цивілізації І типу. Земна цивілізація, яка до певних розрахунків підходить до досягнення цього статусу, так само також має невеликі шанси виживання, коли «сили ентропії можуть розірвати нас на частини... і покоління людей, що нині живе, може виявитися найважливішим з усіх, що коли-небудь існували на поверхні Землі» [2, с. 346-347]. Як вважає М.М. Мойсеев, «наше всесвітнє суспільство стоїть на роздоріжжі. З безлічі доріг, які нам сьогодні відкриваються, належить вибрати, можливо, лише єдину! І без нового розуміння, без нового осмислення процесу розвитку, його закономірностей і тенденцій нам не вдасться зробити необхідного вибору» [5, с. 10]. На його думку, гостро постає проблема пізнання Логіки історії та Логіки розвитку природи, розуміння ролі Розуму у світовому еволюційному процесі, характер і сенс управління, оскільки саме на управлінні зосереджується історична відповідальність за вибір рішення від якого залежить доля та майбутнє цивілізації.

Різноманітність сфер діяльності визначають появу складніших форм і рівнів управління. Виявлення філософського аспекту проблеми представляє аналіз цієї тенденції, у її сходження до систем управління дедалі більшого масштабу та складності. Саме в такому сходженні, досліджуючи процеси управління на мікро, макро та мега рівні ми можемо досягнути управління на основі все більшої універсальності та глибини. Крім того, мегарівень управління, пов'язаний з його аналізом у контексті концепції Глобального еволюціонізму, що дозволяє розглянути світ на принципах когерентності, розглядати розвиток Розуму, свідомості, як процесів, безпосередньо взаємопов'язаних із загальним розвитком Всесвіту, стає все більш актуальним. Справа в тому, що ми спізнаємося. Людство не здатне реалізувати вже

«вчорашні» концепції розвитку, прийняті 40 років тому, а наступні 40 років на планеті можуть зникнути ліси [7], що призведе до зникнення річок, ерозії ґрунтів, нестачі кисню в атмосфері та зміни клімату планети. Ми повинні усвідомлювати, що наша колективна бездіяльність має змінитись стратегією Творення, – стратегії Випереджальних дій та глобального розвитку, яка має підготувати людство до трансформації до планетарно-космічної цивілізації у найбільш критичний період історії людства. «За нинішньої незбалансованості виробництва та споживання з природними циклами біосфери, – зазначає М.М. Моїсєєв, – подібні заходи допоможуть лише виграти деякий час для радикальнішої перебудови, якої, можливо, доведеться торкнутися і структури самих біосферних циклів. А такої перебудови не можна розпочати без досить цілісної всеосяжної концепції того, що ми називаємо місцем Людини у Всесвіті» [5, с. 10].

Приступимо до аналізу управління у його розвитку та сходження до систем вищого рівня складності. Мікрорівнем можна вважати прямий керований вплив з безпосереднім завданням усунути перешкоду і повернути систему в заданий напрямок. Як правило розглядається взаємодія керуючої та керованої підсистеми з наявністю системи зворотного зв'язку та відповідних коригуючих впливів. Прикладом такої простої системи може бути використана автоматична система управління польотом, яку використовує як вихідний пункт своїх логічних міркувань Н. Моїсєєв. У різноманітних технічних системах використовується певний алгоритм дії, що працює за принципом: якщо А, то В лежить в основі складання програми дій. До таких різновидів управління може бути віднесена робота верстата з числовим програмним управлінням. У біологічних системах управління такого роду складає основі безумовного рефлексу. У рецепторах здійснюється перетворення сигналу, він передається у вегетативну нервову систему для подальшої обробки та видає команду для виконання. У військовій справі застосовуються системи АСУ, складовими яких є системи збору інформації, її математичної обробки та видачі команд засобам ураження. Здавалося, що вони діють за таким самим алгоритмом, але їхнє функціонування вже на стадії аналізу первинної інформації підпорядковане не програмі, а певній аналітичній установці, пов'язаній з ідентифікацією цілей, яку зазвичай виконує людина. Такий зворотний зв'язок з метою контролю за увагою на основі певної цільової установки використовує викладач у процесі навчання. Спектр застосовуваних дій на відміну автоматичної системи управління польотом досить великий: викладач може використовувати інтонацію, приклади образності, привести спеціальне логічне складне становище для активізації уваги слухачів. У будь-якому випадку, навчання як усвідомлений та цілеспрямований процес пов'язане з вирішенням протиріччя між стартовим рівнем учнів та завданнями програми навчання, яке і є метою будь-якого заняття. До класу таких систем може бути застосована система управління персоналом у виробничому менеджменті, де управління розуміється як «процес прогнозування, планування, організації, мотивації, координації та контролю, спрямований на формулювання та досягнення мети організації» [1]. Визначення мети, що є результатом пізнання та певної логічної роботи цілепокладання підвищує творчий арсенал управління, як виду діяльності.

Перехід до макрорівню аналізу управлінських процесів пов'язані з синергетичним аналізом великих відкритих систем, здатних до самоорганізації. У соціології, яка аналізує поведінку великих соціальних груп, управління розглядається як організація спільної діяльності людей. Як правило управління пов'язано з так званими біфуркаційними точками, що визначають перехід від порядку до хаосу. Прикладом може бути ретельно розроблена китайським військовим теоретиком давнини Сунь Цзи методика ведення психологічних воєн, спрямованої на загострення протиріччя між національною, віковою ознакою, протиріччями серед різних рівнів управлінської та військової еліти. Як сучасні засоби управління широко використовуються такі засоби як реклама, інститут моди, мейн-стрім у журналістиці, механізми маніпуляції свідомості. В економіці можуть використовувати різні «м'які» методи стимулювання, що визначають «коридори» в рамках яких потрібне поживлення економічної діяльності за допомогою податкової політики. У кібернетиці, яка за визначенням О. Вінера розглядається як наука про загальні закономірності отримання, зберігання, перетворення та

передачі інформації в складних керуючих системах, чи то машини, живі організми чи суспільство, управління розглядається як гомеостатична доцільна система, призначена для саморегулювання. У технічній діяльності з метою підвищення гомеостазу, стабільності роботи технічного пристрою широко застосовуються системи, що дозволяють нейтралізувати миттєві перепади параметрів для забезпечення його стабільної роботи. Ми також можемо говорити про якісь цільові установки управлінської діяльності, але оскільки значною мірою переходимо від разової задачі до постійної координації між вхідними та вихідними параметрами, цільова функція заміщується змістом існування, стратегією буття. Отже, перехід до макрорівню управлінню великих складно організованих систем складає основи стимулювання активності окремих елементів чи всієї керованої системою загалом з урахуванням забезпечення принципу доцільності, рішенням двох взаємозалежних завдань: забезпечення стратегічного розвитку системи та її стабільності. У живих системах принцип внутрішньої доцільності пов'язаний з підтриманням цілісності системи, інформаційно-енергетичного обміну та дії випереджувальної системи реагування на зовнішні імпульси. В економічній діяльності здійснюється стимулювання трудової активності. У системі освіти на думку С.С. Костенко здійснюється «конструювання та спрямування людської енергії» на «творення перетворення світу» в ім'я продовження та функціонування даного суспільства» [3, с. 137–138].

Мегарівень управлінської діяльності пов'язані з переходом до об'єктів управління, які мають системи великої складності, які взаємодіють із відкритим космосом. Якщо на макрорівні здійснюється керування з окресленою кількістю параметрів, що підлягають аналізу та обліку, то керування на мега рівні здійснюється в умовах часткового зникнення параметризації. А.І. Кочеткова вказує не тільки на великий рівень складності, але і на швидкість процесів, що протікають [4]. На процеси управління космічної енергетики впливає дуже багато чинників, пов'язаних як імпульсивним зміною сонячної активності, і зовнішнім вторгненням космічних випромінювань, гравітаційних хвиль, які призводять до викривлення простору. М. Мойсеєв говорить про нагальну необхідність управління біосферою для забезпечення подальшого вживання людства. Разом з тим слід враховувати, що процеси, що протікають у живій природі, становлять особливу складність для параметризації. Для дослідника і практика істотні проблеми виникають вже на стадії вирішення звичайних проблем. Як побудувати геометричну модель деревини? Як описати біологічне різноманіття рослин та тварин? Як уявити всю складність системи кровообігу, що складається з безлічі капілярів і судин і доставляє кров до кожної клітини людського тіла? Такою ж складною і нерегулярною може бути і динаміка реальних природних систем, наприклад, турбулентність процесів, що визначають погоду. Тому не менш складним є процеси управління, які, на думку М. Каку, будуть пов'язані з можливостями цивілізації I типу «контролювати або коригувати погоду, змінювати курс ураганів або будувати міста в океанах» [2? с. 343-344].

Управління на мегарівні можна назвати управлінням в умовах хаосогенних факторів ризику, продуктивного за своєю біфуркаційною активністю, але несе безпосередні загрози. Категорія хаосу, проте має безпосереднє відношення до долі та призначення людини у Всесвіті. Хаос виступає у ролі поняття, що описує горизонти пізнавальної діяльності. «Вживаючи слово "хаос", – зазначає М. Мойсеєв, – я оперую поняттям, які дуже погано визначені. У самому справі, що означає погано або малоструктуроване середовище? Очевидно, тільки одне: з нашими засобами пізнання ми не маємо можливості встановити велику кількість її характеристик [5, с. 19]. А. Хмелевський називає людину *homo ordinans* – людиною, яка здатна до структурування, тобто здатну наповнювати хаос змістом, перетворювати його на космос – порядок, доступний розумінню і, отже – управлінню. «Усю людську матеріальну культуру, – пише польський філософ, – можна трактувати як прояв здатності глибоко проникнути у її сутність реальності, зрозуміти людську потребу в інтелектуальному упорядкуванні (структуруванні) навколишнього оточення, життя, відносин з іншими. Завдяки порядку, довкілля людини стає структурованим, прозорим і зрозумілим, тому передбачуваним і безпечним» [8]. Перетворення хаосу на космос, як порядок, як певний логос, – історична місія людини.

Від людини, яка здійснює управління в умовах хаосогенних факторів ризику, вимагається «високий рівень розвитку інтуїції, системність мислення, висока швидкість розумових процесів» [4]. Як визначити необхідну форму пізнання, що забезпечує поступ від логосу до хаосу, реалізацію перелічених вимог до суб'єкта управління? Розглядаючи історичні етапи розвитку інтелекту, автор висловив ідею про необхідну трансформацію від розгляду інтелекту як способу вирішення практичних завдань, що є наслідком функціонального механістичного мислення техногенної цивілізації, до розуміння інтелекту, як способу стійкого зв'язку з проблемними підставами буття, що дозволяє поведінки у певній перспективі, що дозволяє здійснювати планування з майбутнього. Основою такого планування є формування імітаційної динамічної моделі довкілля, що дозволяє заповнити деякі недостатні параметри виходячи з можливостей самої моделі, на можливість якої вказував представник критичного раціоналізму О. Бартлі. На необхідність створення такої імітаційної моделі біосфери вказував у своїх працях М. Моїсеєв. Якщо технологічно космічна енергетика планети Земля ще протягом ХХІ століття будуватиметься в рамках геокосмічних технологій, які «виростатимуть від Землі», оточуватимуть землю «космічними фермами», приймаючи енергію нашої зірки для формування цивілізації 1 типу за класифікацією Кардашева-Каку, система Дальньої розвідки та космічної безпеки поширить свій вплив на віддалені області галактики Чумацький шлях для розширення зони Логосу по відношенню до хаосу Всесвіту. Планета Земля справді стане ноосферою, такою собі подобою Соляріса Станіслава Лема, який оброблятиме величезний обсяг інформації про поведінку гео та біосфери, атмосферних процесів Землі та відтворюватиме її модель поведінку в стан майбутнього, формуючи умови для прогнозування і даючи необхідний час для прийняття управлінських. Передбачення майбутнього багато в чому буде забезпечено методами математичної екстраполяції та комп'ютерного моделювання сценаріїв поведінки системи, але роль людського інтелекту, який працюватиме у взаємодії зі штучним мислячим інтелектом, величезна як з точки зору загальної динаміки розвитку імітаційної системи, заповнення інтуїцією тих зон (лакун), ще не доступні для математичної обробки на певний час, виходячи зі складності параметризації, про яку йшлося вище. Важливим аспектом розвитку технотронного суспільства є проблема пошуку механізмів практичного управління при переході від імітаційної моделі до реального світу. Людство за допомогою геокосмічних технологій зможе поляризувати кількісні обсяги сонячної енергії, виділяючи водяні пари з атмосфери, як необхідні опади, впливаючи на клімат та здійснюючи тераформацію ландшафту планети та змінюючи структуру ґрунтів, створюючи за допомогою нанотехнологій нові породи тварин та види рослин. Таким чином, буде реалізовано принцип конструктивно-проективного ставлення до світу: «Пізнавати для того, щоб передбачити, передбачати для того, щоб керувати». З позицій Всесвітнього еволюціонізму важливим аспектом когерентності тобто органічного взаємозв'язку розвитку Всесвіту та свідомості є збереження стійкості керуючої системи – людини та людського суспільства. Свого часу Ауреліо Печчеї, зробивши висновок про те, що кінцівка розмірів планети з необхідністю передбачає і межі людської експансії щодо природи, бачив небезпеку кризи системи управління в руйнуванні людської духовності, стверджував, що «Для того, що здійснювати управління всією сукупністю планетарних процесів, людина сама не повинна стати жертвою власної внутрішньої кризи» [6, с. 258]. Людство поступово вийде на рівень глобального управління, який дасть змогу створити нові контури планетарної цивілізації, адже сама цивілізація і є способом існування людського Розуму в природі, в просторах космосу. Розглядаючи філософський аспект глобального управління, ми можемо відзначити, що даний вид управління в онтологічному аспекті є спосіб реалізації Розуму щодо перетворення природи і формування цивілізаційних основ буття, в гносеологічному аспекті є цілеспрямованою діяльністю розуму щодо перетворення хаосу в космос, а в аксіологічному є способом досягнення бажаного майбутнього, концентрація думки на найважливіших аспектах, проблемах і параметрів для людського існування та розвитку.

Література

1. Майкл Мескон, Майкл Альберт, Франклин Хедоури. Основы Менеджмента (Management) = Management / пер. Л. И. Евенко. – М.: Дело, 1997. – 704 с.
2. Каку Мичио Параллельные миры: Об устройстве мироздания, высших измерениях и будущем Космоса / пер. с англ. Москва: ООО Издательство «София», 2008. 416 с.
3. Костенко С.С. Образование – процесс социализации с жизненноутверждающей направленностью / С.С. Костенко // Философские науки, 2007. – № 5. – С. 137 - 148.
4. Кочеткова, А. И. Основы управления в условиях хаоса. Антикризисное управление. В 2 ч. Часть 2. И. Кочеткова, П. Н. Кочетков. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2018. – 216 с.
5. Мойсеев Н. Н. Человек и ноосфера. Москва: «Молодая гвардия», 1990. 352 с.
- Олдак П.Г. Колокол тревоги: Пределы бесконтрольности и судьбы цивилизации М.: Политиздат, 1990. – 198 с.
6. Печчеи Аурелио. Человеческие качества. Москва: «Прогресс», 1985. 313 с.
7. Bologna, Mauro & Aquino, Gerardo Deforestation and world population sustainability: a quantitative analysis <https://www.nature.com/articles/s41598-020-63657-6>. Scientific Reports. Article number: 7631 (2020) Cite this article Published: 06 May 2020. Vol. 10. URL: www.nature.com/articles/s41598-020-63657-6.
8. Chmielewski Adam. Do czego potrzebna jest filozofia? *Filo–Sofija*. (2014/3). No. 26 P. 41–54. URL: www.filo-sofija.pl/index.php/czasopismo/article/.../714

ПАМ'ЯТЬ І ЗАБУТТЯ: ЩО ПІСЛЯ ОСВЕНЦИМА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАМ

Міщенко М.М., Літінський С.А.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

В одному з розділів «Що залишається після Освенциму» Джорджо Агамбен протиставляє дві логіки практик пам'яті, які обидві, у свою чергу, протистоять роботі забуття, що виражено формулою: «те, що було, – було» [1, с. 99–103]. Але протистоять по-різному.

Першу логіку розгортає Жан Америк у книзі «По той бік злочину і покарання: спроби здоланого здолати». Вперше видана в 1966 році в Мюнхені, ця книга виросла з серії нотаток, з якими Америк виступав на радіо Південної Німеччини на прохання та запрошення письменника та поета Хельмута Хайссенбюттеля. Перш ніж опинитися в Освенцимі, Америк, який втік від націонал-соціалістів до Бельгії, був там заарештований, ув'язнений у фортецю Бреендонк і як член Опору, спійманий з листівками і підданий тортурам. Цей жахливий досвід він описує в розділі, який так і називає – «Катування», де ставить питання пам'яті і забуття. Він цитує листа Грема Гріна, що присвячений фотографіям у «Дейлі телеграф», на яких відображені тортури полонених партизан-в'єтконговців. «Ці фотографії, якщо хочете, показник чесності, оскільки вони демонструють, що влада не заплющує на це очі. Тільки от у мене напрошується питання, чи не варто віддати перевагу лицемірству минулого замість такої несвідомої відвертості», – пише Грем Грін. «Питання Грема Гріна задаватиме собі й кожен з нас», – додає Америк [2, с. 51–52]. Відповідь, яку він дає, полягає у виправданні ресентименту як логіки пам'яті. Америк називає таке виправдання своїм прямим завданням. Ця логіка, що описана в розділі «Ресентимент», перетворює пам'ять на машину руйнування культурної, політичної та економічної ідилії, побудованої на забутті страждань жертви та злочинів ката. Інакше кажучи, ресентимент перетворює пам'ять на машину скасування майбутнього. Того майбутнього, яке робить минуле – минулим і вимагає як від жертви інтеріоризувати своє страждання й прийняти його в емоційній аскезі, так і від ката – так само вдіяти зі своєю провиною. У цьому спільному русі проведення минулого в минуле жертва – саме внаслідок цієї спільності – стає буквально спільником свого ката. Ані спільність як така, ані всі ті історичні наслідки, що на цьому ґрунтуються, для Америк неприйнятні. Натомість він вимагає рівно зворотного: не процес інтеріоризації, каже він, дозволить прибрати гори трупів, що